

Gemeente Leusden Uitkomsten controle en overige informatie 2016

Rapportage aan de gemeenteraad

CONCEPT juni-2017

Status controle 2016

Nog op te leveren documentatie / uit te voeren werkzaamheden

Gemeente Leusden

EY

- ▶ Controle op de prestatielevering inkoopfacturen;
- ▶ Controle jaarverslag;
- ▶ Controle spendanalyse
- ▶ Afronding controle grondexploitatie.
- ▶ Afwikkelen interne reviews en panels
- ▶ Collegiale review

Gemeenteraad van
de gemeente Leusden
Postbus 150
3830 AD Leusden

Utrecht,

Uitkomsten controle en overige informatie 2016

Geachte leden van de raad,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening 2016 van de gemeente Leusden. In het hoofdstuk Kernpunten uit onze rapportage vindt u:

- ▶ de status van de accountantscontrole en openstaande punten;
- ▶ de reikwijdte van de accountantscontrole;
- ▶ de belangrijkste uitkomsten.

In de paragraaf Onze analyse van het resultaat 2016 van het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole geven wij onze mening over de kwaliteit van het resultaat en significante transacties en/of ongebruikelijke mutaties op de balans of resultaatrekening.

De paragraaf Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle van het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole biedt informatie over de gesignaleerde kernpunten van de controle en overige punten.

In de paragrafen daarna gaan we in op onze onafhankelijkheid en op onze

conclusie met betrekking tot het bestuursverslag.

De bijlagen bevatten informatie over onze werkwijze, de reikwijdte van de accountantscontrole en de inzet van deskundigen, de communicatie met u en het management, de kwaliteit van de interne beheersorganisatie en controleverschillen.

De huidige veranderingen in het accountantsberoep, mede geïnitieerd door onze beroepsgroep NBA, de politiek en de Autoriteit Financiële Markten (AFM), gericht op verbetering van de kwaliteit en versterking van de onafhankelijkheid, ondersteunen wij volledig. In dit verband onderstrepen wij het belang van het voeren van een open en eerlijke dialoog met u als lid van het audit comité/de gemeenteraad. Dit vormt een essentieel onderdeel van het controleproces en van de corporate governance als geheel.

Het concept van dit verslag is d.d. 16 juni 2017 besproken met uw organisatie en de portefeuillehouder financiën.

Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leusden.

Dit verslag is uitsluitend bestemd voor gebruik door de audit commissie/de gemeenteraad/het college van burgemeester en wethouders en het management en mag niet door anderen worden gebruikt.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. J.M.A. Drost RA

Inhoudsopgave

Kernpunten uit onze rapportage

Uitkomsten jaarrekeningcontrole:

- ▶ Onze analyse van het resultaat 2016
- ▶ Onze analyse van de financiële positie 2016
- ▶ Onze analyse van de gehanteerde grondslagen
- ▶ Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Kwaliteit beheersorganisatie:

- ▶ Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override
- ▶ Overwegingen met betrekking tot corruptie- en omkopingsrisico's
- ▶ Bevindingen interne beheersing
- ▶ Automatisering

Rechtmatigheidsbeheer

5

7

20

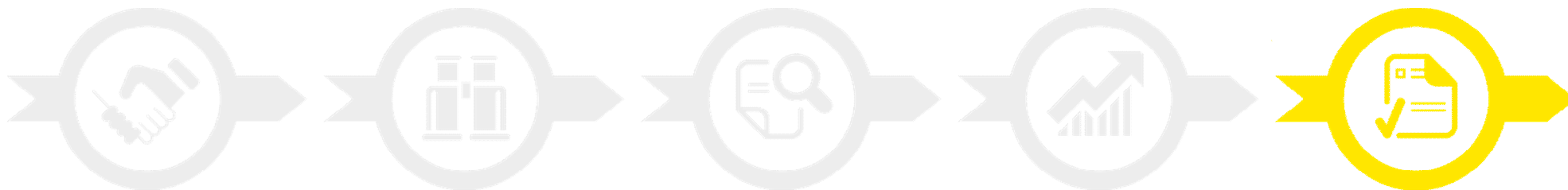
23

Bijlagen

- ▶ Controleaanpak
- ▶ Jaarverslag
- ▶ Onafhankelijkheid
- ▶ Verklaring van verantwoordelijkheden
- ▶ Verantwoordelijk van de accountant
- ▶ Controleverschillen
- ▶ SiSa-bijlage

25

Totaal aantal pagina's in dit rapport: 37

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Goedkeurend oordeel ten aanzien van getrouwheid	Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de gemeente Leusden een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva per 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Voor een overzicht van de geconstateerde fouten en onzekerheden verwijzen wij naar pagina 37 van dit verslag.
Goedkeurend oordeel ten aanzien van rechtmatigheid	Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen. Voor een overzicht van de geconstateerde onzekerheden verwijzen wij naar pagina 37 van dit verslag.
Geen bevindingen ten aanzien van de WNT-verantwoording	Wij hebben de WNT-verantwoording van de gemeente Leusden gecontroleerd met inachtneming van het Controleprotocol WNT. Wij kunnen concluderen dat de opgenomen toelichting in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen.
Geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de overige specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.
Ongecorrigeerde controleverschillen	In totaal resteren in de jaarrekening 2016 voor geen bedrag van € 211.000 aan fouten inzake de getrouwheid en € 373.000 aan onzekerheden. Voor de rechtmatigheid bedragen de fouten € 106.000 en € 582.000 aan onzekerheden. Voor een totaaloverzicht van de ongecorrigeerde controleverschillen verwijzen wij naar het hoofdstuk Controleverschillen in de bijlage.

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met het BBV en bevat geen materiële inconsistenties met de jaarrekening	Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is en het jaarverslag in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de gemeente en haar omgeving geen materiële onjuistheden bevat. De controle van het jaarverslag is nog onderhanden. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.
Financiële positie/kwaliteit van het resultaat	De gemeente Leusden kent een gezonde vermogenspositie met een totaal eigen vermogen van € 32,2 miljoen en een solvabiliteit van 43,7%. 2016 kent een gerealiseerd positief resultaat van € 1,9 miljoen ten opzichte van een begroot nihil resultaat.
Risico's grondexploitaties nemen af	De risico's met betrekking tot de grondexploitaties zijn volgens de gemeente Leusden overzichtelijk en bekend en daarmee ook beheersbaar. Uit de paragraaf 'Grondbeleid' in het jaarverslag blijkt dat de risico's binnen de grondexploitaties ruimschoots kunnen worden opgevangen binnen het totale weerstandsvermogen (bestemmingsreserve) van de gemeente Leusden. Wij kunnen ons hiermee verenigen.
Voorzieningen	Uit onze controlewerkzaamheden op de voorzieningen zijn geen fouten en/of onzekerheden gebleken. Wij hebben geen aanvullende risico's, verliezen of verplichtingen geconstateerd welke voorzien hadden moeten worden. Daarnaast zijn de getroffen voorzieningen juist en volledig gewaardeerd.

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Financieel afsluitproces	Wij constateren dat de omvang en de kwaliteit van de aangeleverde controle-informatie in het controleproces van de jaarrekening 2016 van een adequaat niveau is en verbeterd is ten opzichte van voorgaand jaar. Op punten is doorontwikkeling van het proces evenwel nog goed mogelijk. Om het proces te verbeteren onderkennen wij de volgende mogelijkheden: • Een kwaliteitsslag voor de complexere processen/ posten zoals de controle op de naleving van de (Europese) aanbestedingsregels en de documentatie van de prestatielevering inkoop. • Volledigheid van de aangeleverde controle informatie bij aanvang van de controle. • Ten aanzien van de kwaliteit van de aangeleverde informatie constateren wij nog verbeterpunten die toezien op het stellen van de volgende kritische vragen: Sluit de informatie aan? Onderbouwt de informatie de verantwoorde post in voldoende mate? en Is de verwerkingswijze / verantwoording in overeenstemming met het BBV? Bovenstaande punten, in combinatie met de toenemende regeldruk en complexiteit van de controle en het feit dat de controle van de decentralisaties op een later moment heeft plaatsgevonden, zorgt er voor dat er sprake is geweest van een lang en intensief proces. Gedurende het proces is er sprake geweest van een nauwe samenwerking tussen medewerkers van de gemeente en de accountant.
Gegevensgerichte controles	Wij hebben in het kader van de controle van de jaarrekening 2016 voor een aantal posten een gegevensgerichte controle uitgevoerd. Dit heeft ermee te maken dat wij voor de controle van deze posten niet hebben kunnen steunen op de effectieve werking van de interne beheersmaatregelen en/of de geautomatiseerde gegevensverwerking. Dit maakte dat wij detailcontroles hebben verricht voor de processen inkopen, verstrekte subsidies, verstrekkingen in het kader van de WMO en de Jeugdzorg waarbij wij aan de hand van de brondocumenten de juistheid van de administratieve verwerking en de prestatielevering hebben vastgesteld. Hieruit zijn geen materiële fouten en/of onzekerheden gebleken.
Belangrijkste uitkomsten van de controle	De belangrijkste aandachtsgebieden binnen onze controle zien toe op de volgende zaken: ▶ Sociaal domein ▶ Europese aanbestedingen

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van het resultaat 2016

Voordelig resultaat nader besproken

Het gerealiseerd resultaat over het jaar 2016 bedraagt € 1.916.000 voordelig afgezet tegen een sluitende gewijzigde begroting. Het resultaat over 2016 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven.

Resultaat 2016 ten opzichte van de gewijzigde begroting			
Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting 2016	Realisatie 2016	Afwijking ten opzichte van de gewijzigde begroting
Totale lasten	59.338	60.972	1.634
Totale baten	55.083	56.596	1.513
Totaal saldo van baten en lasten	- 4.255	-4.376	-121
Mutaties in reserve	4.255	6.292	2.037
Gerealiseerd resultaat	0	1.916	1.916

Kwaliteit van het resultaat

In de aanbestedingsbrief van bij de jaarstukken 2016 is een uitgebreide analyse opgenomen van het resultaat ten opzichte van de begroting na wijziging. De belangrijkste en meest opvallende posten welke leiden tot het voordelig rekeningssaldo kunnen als volgt worden weergegeven:

Omschrijving afwijking	Voordelig	Nadelig
Bedragen x € 1.000	€	€
1. Algemene Uitkering	143	
2. Voordeel op incidentele baten en lasten Gemeentehuis	294	
3. Meer baten bij verwerking van papier en kunststof	157	
4. Overige uitvoeringskosten – ICT (sociaal domein)	192	
5. Hogere Vangnetuitkering 2016	108	
6. Voordeel op BBZ-regeling (incl. voorgaande jaren)	226	
7. Voordeel op WMO, incl. EB + afrek. 2015 (sociaal domein)	494	
8. Stelpost vrije ruimte sociaal domein	268	
9. Definitieve afrekening Jeugdzorg 2015 (sociaal domein)	197	
10. Winstneming Tabaksteeg	251	
11. Extra storting pensioenvoorziening wethouders		151
12. Voorziening debiteuren Sociale Zaken		123
13. (voorlopige) Afrekening Jeugdzorg 2016 (sociaal domein)		672
14. Overige per saldo	532	
Totaal	2.862	946
Afwijking resultaat begroting vs. werkelijk	1.916	

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Reserves

Begrotingsbeheer

Toelichting kwaliteit van het resultaat

Mutaties reserves

De mutaties in de reserves conform de exploitatierekening kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen (€ 1.000)/(last)	Begroting na wijziging	Rekening 2016	Afwijking
Dotaties	(5.235)	(4.166)	1.069
Onttrekkingen	9.490	10.458	968
Per saldo	4.255	6.292	2.037

De afwijking ten aanzien van het sociaal domein wordt veroorzaakt door het gesloten circuit kenmerk van deze reserve: de afwijking hangt samen met de afwijking in de gerealiseerde baten en lasten.

Op basis van de beperkte afwijkingen tussen de begroting en de realisatie concluderen wij in generieke zin dat uw begrotingsbeheer in de basis op orde is.

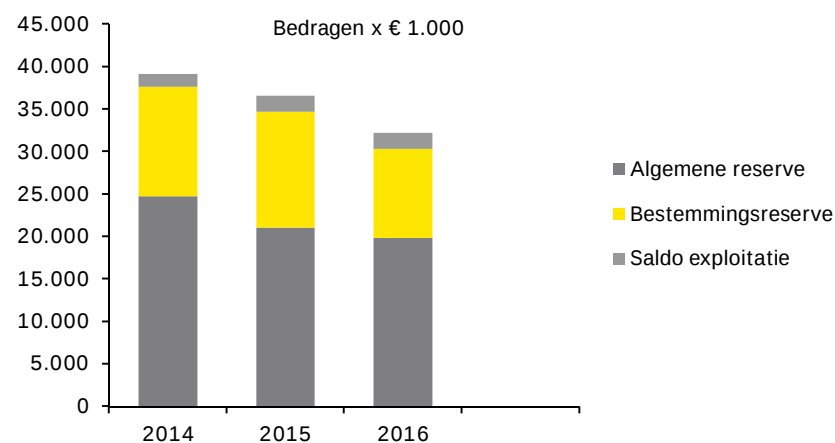
In samenhang met het voordeel baten en lasten hebben aanvullende dotaties aan de bestemmingsreserves plaatsgevonden. In het onderdeel rechtmatigheidsbeheer wordt nader ingegaan op dotatie en onttrekkingen aan reserves als begroot in relatie tot de werkelijke dotaties en onttrekkingen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2016

Eigen vermogen neemt af

Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per jaareinde 2016 volgens de jaarrekening € 32,2 miljoen en heeft zich vanaf 2014 als volgt ontwikkeld:

Van de totale reserves ter hoogte van € 32,3 miljoen is € 19,8 miljoen opgenomen als algemene vrije reserve. Het saldo van deze reserve is ten opzichte van 2015 afgenomen met € 1,2 miljoen. De bestemmingsreserves zijn eveneens afgenomen ten opzichte van 2015 ad. € 3,2 miljoen.

Per saldo is gedurende 2016 € 6,3 miljoen onttrokken uit de reserves. Deze onttrekking (ten gunste van het resultaat) vormt samen met het totaal saldo van baten en lasten ad. € 4,4 miljoen nadelig het gerealiseerde resultaat van € 1,9 miljoen voordelig.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2016

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In het jaarverslag is onder andere de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen, welke informatie bevat over de weerstandscapaciteit, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2016 is gevoerd. De gemeente Leusden maakt een onderscheid in het weerstandsvermogen voor de algemene dienst en de grondexploitaties.

Hieronder hebben wij een overzicht opgenomen van de ontwikkeling van het weerstandsvermogen algemene dienst over de afgelopen jaren.

Weerstandsvermogen bedragen x € miljoen	Jaarverslag 2016	Jaarverslag 2015	Jaarverslag 2014
Beschikbare capaciteit (A)	4,4	5,4	5,4
Benodigde capaciteit (B)	5,4	5,1	4,6
Ratio weerstandsvermogen	0,81	1,06	1,18
Weerstandsvermogen (A-B)	- 1,0	0,3	0,8

De gemeente Leusden streeft naar een ratio van 1,0 met als toegestane bandbreedte 0,2 hoger en 0,2 lager. De ratio tussen de beschikbaar en benodigde capaciteit bedraagt ultimo 2016 0,81. Hiermee valt de ratio binnen de door de Raad gesteld bandbreedte. Bij deze berekening is voor het benodigde weerstandsvermogen uitgegaan van 10% van de omzet van de algemene dienst gezien deze hoger is dan het totaal van de geïdentificeerde risico's. Bij het bepalen van het weerstandsvermogen is rekening gehouden met de Algemene reserve wat conform het beleid van de gemeente Leusden is.

Wij merken op dat indien andere uitgangspunten, zoals wij bij andere gemeenten constateren, zouden worden gehanteerd men tot een ander ratio zou komen. Hierbij kan gedacht worden uitgaan van de geïdentificeerde risico's voor de benodigde capaciteit alsook de specifieke reserve voor het sociaaldomein en onbenutte belastingcapaciteit voor de bepaling van de huidige capaciteit.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2016

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Kwaliteit jaarverslag

Significante schattingsposten

Aandachtspunten op basis van onze beoordeling

Deze paragraaf samenvattend is de financiële positie van de gemeente Leusden ultimo 2016 goed om de ingeschatte en gekwantificeerde risico's op te vangen. Het blijft uiteraard zaak ontwikkelingen hierin nauwgezet te volgen. Ontwikkelingen als de decentralisaties, grondexploitaties, verbonden partijen en herverdeling van het gemeentefonds kunnen van invloed zijn op de financiële positie van de gemeente.

Naar onze mening zijn de door het college gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Ten aanzien van de BBV wijzigingen per 1 januari 2016 (grondexploitaties, bijdrage aan activa van derden) hebben wij vastgesteld dat deze op de juiste wijze zijn opgevolgd.

Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig de gemeentewet is opgesteld en verenigbaar is met de jaarrekening. Verder hebben wij vastgesteld dat de verplichte paragrafen zijn toegevoegd.

Controle van het jaarverslag is nog onderhanden.

Binnen de jaarrekening onderkennen wij de volgende significante schattingsposten:

- ▶ Grondexploitaties inclusief verliesvoorziening voor verlieslatende complexen;
- ▶ Voorzieningen (voorzieningen op basis van verplichtingen), onderhoudsegalisatievoorzieningen en door derden bekleemde middelen;

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op deze schattingsposten.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering van de grondexploitatie

Algemeen

De waardering van de grondexploitatie hebben wij als een controlerisico beschouwd vanwege de mate van schattingsonzekerheid voortkomend uit de huidige economische situatie. Wij hebben inzicht gekregen in het proces rondom de totstandkoming van de waardering. Wij achten de waardering aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen passend.

Bedragen x € 1.000	31 december 2016	31 december 2015
Gereed product en handelsgoederen	3	3
Niet in exploitatie genomen gronden	N.v.t.	4.947
Onderhanden werk	11.256	14.907
Voorziening dekking verliessaldi	0	0
Totaal	11.259	19.857

Ten opzichte van voorgaand jaar is de boekwaarde van de grondexploitatie in exploitatie afgenomen met € 3.651.000. De mutatie van de voorraad kan worden verklaard door:

▶ Herrubricering inzake aanpassing BBV	€ (2.591.000)
▶ Verminderingen	€ (2.733.000)
▶ Vermeerderingen	€ 1.465.000
▶ Winstname	€ 208.000
▶ Per saldo mutatie	€ (3.651.000)

De niet in exploitatie genomen gronden zijn conform de gewijzigde BBV regelgeving per 1/1/2016 verantwoord onder de materiële vaste activa in plaats van onder de voorraden.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering van de grondexploitaties

Waardering grondexploitaties: bespreking risicovolle projecten

Per 1 januari 2016 is de categorie 'Niet in exploitatie genomen gronden' komen te vervallen. De grondslag van deze wijziging komt voort uit de notitie Grondexploitaties 2016 van de commissie BBV. De impact is dat deze gronden niet meer onder voorraden mogen worden verantwoord maar afhankelijk van de intenties/ overeenkomsten die van toepassing zijn op deze gronden op de volgende wijze verwerkt dienen te worden:

- Immateriële (indien alleen voorbereidingskosten) of materiele vaste activa
- Vorderingen
- Bouwgronden in exploitatie (indien daar door de Raad een besluit tot grondexploitatie toe is genomen)

Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Leusden deze wijziging in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) juist en tijdig heeft verwerkt. Inzake het risicoprofiel hebben wij vastgesteld dat deze vrijwel ongewijzigd is gebleven ten opzichte van vorig. Deze conclusie trekken wij op basis van de getroffen voorziening/ het verwachte eindresultaat welke naar aanleiding van de actualisatie van de grondexploitaties in lijn met voorgaand jaar is.

Hiernaast vindt u een visuele risicobeoordeling van de belangrijkste grondexploitatieprojecten van de gemeente Leusden

Leusden Zuid

Project heeft een verwachte einddatum van 31 december 2020. Wat een verlenging van 1 jaar betekent ten opzichte van voorgaand boekjaar. De ruimte om tegenvallers op te vangen is beperkt en dat in combinatie met het gegeven dat een groot gedeelte van de opbrengsten nog gerealiseerd moet worden betekent dat wij een gemiddeld risico onderkennen.

Grondexploitatie-waardering	Ons oordeel over het risicoprofiel van de grondexploitatie		
	Hoog	Midden	Laag
Leusden Zuid			
Biezenkamp			
Groot Agteveld			

Biezenkamp

Betreft 2 grondexploitaties namelijk een actieve en een passieve. Voor beiden onderkennen wij een gemiddeld risico. Voor de actieve grondexploitatie geldt dat een groot gedeelte van de opbrengsten nog gerealiseerd moeten worden en dat de ruimte om tegenvallers op te vangen beperkt is. Wel profiteert de gemeente van een aantrekkelijke vraag naar woningen in hun regio. Voor de passieve grondexploitatie geldt dat de bijdrage van de gemeente (de verliesvoorziening) vrijwel ongewijzigd is gebleven ten opzichte van vorig jaar en dat er een gelijkblijvende eind datum is. De onderkende risico's zijn voorzien en de verwachting is dat het project binnen de huidige afspraken afgewikkeld wordt.

Groot Agteveld

Project heeft de langste looptijd met een verwachte einddatum van 31 december 2023. Dit brengt met zich mee dat er de grootste kans is dat zich gedurende de looptijd gebeurtenissen voordoen die van invloed zijn op het verwachte resultaat. Doordat er sprake is van een voorziening leidt elke tegenvaller tot een verhoging van deze voorziening en daarmee een last. Gezien de beperkte omvang van het project en vanwege het feit dat het een passieve exploitatie is onderkennen wij een laag risico.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Decentralisaties

Inleiding

Als gevolg van de omvang en complexiteit van de financiële stromen binnen het sociaal domein hebben wij een significant risico onderkend ten aanzien van deze lasten.

In de jaarrekening zijn diverse posten en geldstromen inzake het sociale domein ZIN verantwoord:

Categorie	Lasten	Onzekerheden	Fouten
WMO nieuw	€ 1.394.000	€ 130.000	€ -
Jeugd	€ 4.032.000	€ 79.000	€ 61.000

Jeugdzorg, WMO oud en WMO nieuw

De gemeente Leusden heeft het grootste deel van haar taken inzake de jeugdzorg en WMO belegd bij externe partijen, zijnde gemeente Amersfoort en Stichting Larikslaan 2. De gemeente Amersfoort dient conform afspraken met de gemeente Leusden verantwoording af te leggen over de rechtmatigheid van de voor Leusden bestede lasten in het kader van de jeugdzorg en de WMO taken. Dit gebeurt door middel van een financiële verantwoording met bijbehorende controleverklaring van de accountant van gemeente Amersfoort.

Voor onze controle van deze lasten maken wij gebruik van de controleverklaring van de accountant van de gemeente Amersfoort. In dit kader voeren wij een collegiale review uit op de door hen uitgevoerde werkzaamheden. Hierbij schenken wij aandacht aan:

- ▶ Onafhankelijkheid;
- ▶ Materialiteit;
- ▶ Fraude / overtredingen wet- en regelgeving;
- ▶ Onderkende risico's en de response hierop;
- ▶ Evaluatie fouten en onzekerheden.

De accountant van de gemeente Amersfoort heeft voor de verschillende lasten (Jeugd, WMO nieuw en WMO oud) een goedkeurende controleverklaring afgegeven voor 2016. Vanuit onze review werkzaamheden komen geen bevindingen naar voren.

Review op de werkzaamheden Deloitte dient nog te worden uitgevoerd.

De gemeente Leusden heeft de lasten zoals opgenomen in de verantwoordingen van gemeente Amersfoort aangesloten met haar administratie. Hieruit komen een aantal verschillen naar voren welke wij als onzekerheid (€ 209.000) hebben meegenomen in onze foutenevaluatie. Daarnaast blijkt dat voor de lasten jeugd een bedrag van € 61.000 tweemaal is verantwoord waardoor dit saldo als fout is meegenomen. Deze verschillen worden met name veroorzaakt door het feit dat in de verantwoording van gemeente Amersfoort de lasten inzake de verevening van met name jeugdzorg niet zijn meegenomen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

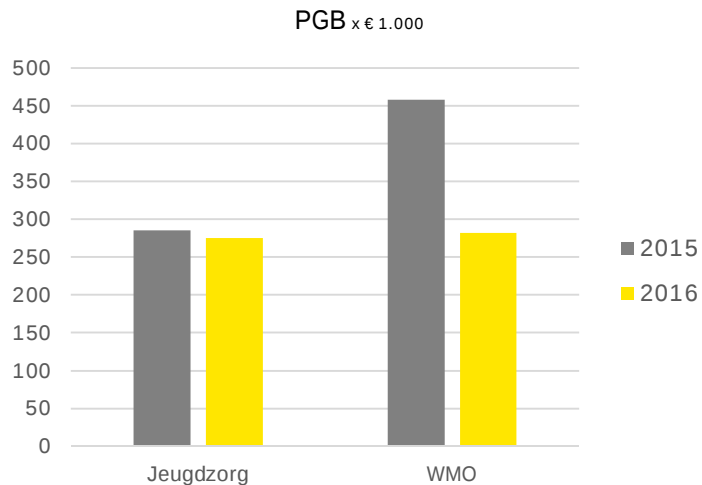
Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Decentralisaties

Jeugdzorg, Wmo en PGB

PGB's

De controleverklaring van de SVB is op 15 maart 2017 verstrekt. Evenals voorgaand jaar heeft de accountant van de SVB een afkeurend oordeel verstrekt. De controleverklaring van de SVB geeft ook in 2016 onvoldoende zekerheid over de getrouwe en rechtmatige aanwending van de PGB-lasten van uw gemeente. De lasten PGB zijn als volgt verdeeld:

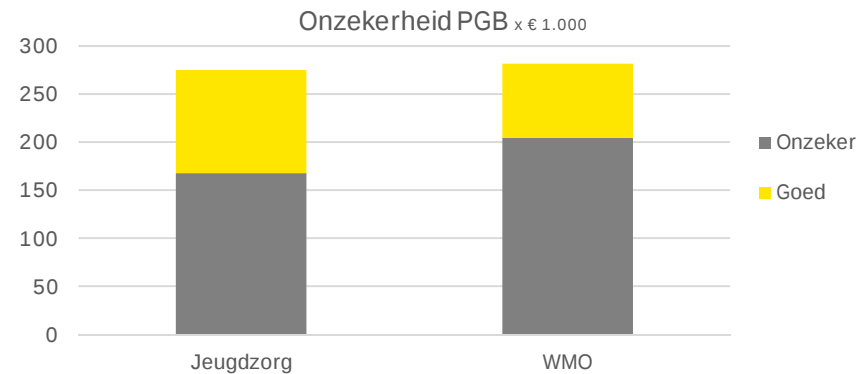

Wij onderschrijven en onderkennen de toegevoegde waarde van de door de gemeente Leusden uitgevoerde werkzaamheden om de prestatielevering van de lasten PGB vast te stellen. Hieruit blijkt dat de gemeente kritisch is en naar zijn vermogen aanvullende werkzaamheden uitvoert. Wij hebben op basis van

de combinatie van de volgende werkzaamheden:

- Ø Aansluiting eigen bijdrage met het CAK (alleen WMO)
- Ø Clientevaluatieonderzoeken
- Ø Klachtenregistratie
- Ø 1-op-1 toetsing ten einde de geleverde prestatie vast te stellen

Voldoende zekerheden verkregen voor de PGB lasten waarvan de prestatie 1-op-1 is vastgesteld. Dit leidt tot het volgende overzicht:

De onzekerheid ten aanzien van de PGB is met de uitgevoerde aanvullende werkzaamheden teruggebracht van € 558.000 tot € 373.000 (Jeugd € 168.000 en WMO € 205.000).

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Decentralisaties

Jeugdzorg, Wmo en PGB

Afrekening Amersfoort 2015

Bij de controle van de jaarrekening 2015 waren nog niet alle zorgkosten over 2015 afgerekend en afgewikkeld. In de jaarrekening 2015 is in dit kader een beste inschatting opgenomen voor de lasten 2015. In het restant van 2016 en begin 2017 heeft de afwikkeling en afrekening van 2016 plaatsgevonden. Op basis van de afrekening heeft de gemeente Leusden een terugbetaling (bate) in de jaarrekening 2016 verwerkt van € 322.000.

Op de afwikkeling van 2015 heeft geen accountantscontrole plaatsgevonden. Doordat de afrekening in overeenstemming heeft plaatsgevonden is er geen sprake van een fout en/ of onzekerheid.

Eigen bijdrage WMO

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, zorg in natura of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is.

Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen (€ 331.000) kunnen worden verkregen. De gemeente Leusden heeft deze onzekerheid in de jaarrekening 2016 toegelicht. Door het opnemen van deze toelichting heeft deze onzekerheid geen impact op het bepalen van het oordeel bij de jaarrekening

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Wet Normering Topinkomens (WNT)	SiSa
Over 2016 voldaan aan de WNT; toelichting op de WNT in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen	Geen bevindingen geconstateerd ten aanzien van de SiSa-bijlage
Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd. Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen, indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden. In het kader van de jaarrekening 2016 heeft u een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen uw organisatie. Tevens heeft u vastgesteld of er functionarissen zijn die een hogere bezoldiging dan de gestelde maxima kennen. Deze informatie heeft u opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd en hebben vastgesteld dat de toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen. In generieke zin blijven wij de aandacht vragen voor de Wet Normering Topinkomens (WNT) vanwege complexiteit in combinatie met de lage tolerantie die geldt voor deze controle.	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden: ▶ € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is; ▶ 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is; ▶ € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage. In bijlage 2 bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Invoering vennootschapsbelastingplicht	Naleving Europese aanbestedingsregels
Huidige verwachting is dat u niet door de ondernemerspoort gaat, behoudens de grondexploitaties.	Geen financiële onrechtmatigheden geconstateerd
Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet Modernisering vennootschapsbelastingplicht (hierna: Vpb-plicht) overheidsondernemingen van kracht. Als gevolg van deze nieuwe wetgeving is voor (in)directe overheidsbedrijven vanaf dit jaar mogelijk sprake van Vpb-plicht. Voor de gemeente zal van Vpb-plicht sprake zijn indien en voor zover er een onderneming wordt gedreven. Hierbij maakt u gebruik van een externe deskundige wiens conclusie is dat er geen ondernemersactiviteiten zijn anders dan de grondexploitaties voor welke u mogelijk door de ondernemerspoort gaat. In dit kader is een fiscale berekening opgesteld door deze externe partij om de verwachte last over 2016 te beoordelen. Deze berekening samen met de rest van het fiscale dossier zal worden besproken met de belastingdienst met het uiteindelijke doel afstemming te krijgen over het al dan niet door de ondernemerspoort gaan van de grondexploitaties. Wij hebben de berekening besproken met de gemeente en beoordeeld in hoeverre de actuele berekening naar verwachting zullen afwijken van de huidige berekening. De gemeente acht de kans klein dat de werkelijke last zal leiden tot een materiële afwijking van de huidige VPB last. Wij kunnen ons hiermee verenigen. Wij adviseren u bij bepaling van de belastinglast de meest actueel beschikbare informatie te hanteren en heldere afspraken te maken met de belastingdienst over de uitgangspunten hierbij. De verwachte belastinglast over 2016 bedraagt € 17.000.	Inhuur personeel derden Zoals ook in de managementletter gerapporteerd waren de aanbestedingsregels per 18 april 2016 aangepast wat met name gevolgen had voor de inhuur van derden. De combinatie van contracten gesloten voor die datum, de veelal beperkte duur van opdrachten (en de hieraan voorafgaande inschatting van de opdrachtsom) en het waar nodig Europees aanbesteden van inhuurcontracten heeft ertoe geleid dat wij geen financiële rechtmatigheidsfouten hebben geconstateerd ten aanzien van de inhuur personeel derden. Overige Ook uit onze controle op inkopen niet zijnde inhuur van derden zijn geen financiële onrechtmatigheden gebleken. Wij concluderen dan ook dat er geen sprake is van financiële onrechtmatigheden met betrekking tot de aanbestedingen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Individueel keuzebudget (IKB)

Na de doorgevoerde correctie volledig

Per 1 januari 2017 is het IKB ingevoerd. Hierdoor ontstaat er ten opzichte van voorgaande jaren een nieuwe verplichting voor vakantiegeld. Door de invoering van het IKB is er sprake van een éénmalige extra last van zeven maanden vakantiegeld vanuit het jaar voorafgaand aan de invoering van het IKB. Concreet betekent dit dat in 2016 de bedoelde éénmalige extra last van zeven maanden vakantiegeld ontstaat. In de begroting en jaarrekening 2016 is daarom de extra last van deze zeven maanden als last verantwoord.

Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Leusden de invoering van het IKB juist heeft verwerkt in de jaarrekening en dat deze aansluit met de berekening vanuit de salarisadministratie. Wel hebben wij vastgesteld dat bij het bepalen van de verplichting ten onrechte geen rekening is gehouden met de opslag voor sociale lasten van circa € 45.000.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Voorzieningen

Wij kunnen ons verenigen met de gemaakte schattingen en presentatie.

De voorzieningen van de gemeente Leusden zijn het afgelopen jaar als volgt gemuteerd.

Voorzieningen	Saldo 1/1	Toevoegingen	Vrijval	Aanwendungen	Saldo 31/12
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	€ 5.780.000	€ 772.000	€ 313.000	€ 307.000	€ 5.932.000
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	€ 17.698.000	€ 3.322.000	€ 1.035.000	€ 2.866.000	€ 17.119.000
Vervangingsinvesteringen waarvoor heffing wordt geheven	€ 4.075.000	€ 407.000	€ 2.000	€ 83.000	€ 4.397.000
Totaal voorzieningen	€ 27.553.000	€ 4.501.000	€ 1.350.000	€ 3.256.000	€ 27.448.000

Wij hebben de voorzieningen getoetst aan de definities / kenmerken als blijken uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en hebben hierbij geen bijzonderheden geconstateerd.

Voorziening verplichtingen

Dit betreft voornamelijk de voorziening pensioen wethouders. Deze voorziening is gebaseerd op actuariële berekeningen rekening houdend met de rekenrente als gecommuniceerd vanuit het Ministerie. De berekening zoals opgesteld door RAET komt overeen met de verantwoorde voorziening door de gemeente Leusden per 31/12/2016.

Onderhoudsegalisatievoorzieningen

Betreft de voorziening voor het onderhoud van gemeentelijke eigendommen waaronder vastgoed en wegen. Hierbij constateren wij dat de kostenramingen voor het grootonderhoud ten behoeve van openbare ruimte en gebouwen zijn geactualiseerd. Hierbij zijn de begrote toevoegingen voor de komende jaren gelijk gebleven.

Voorziening voor vervangingsinvesteringen

Dit betreft voornamelijk de voorziening ten behoeve van de egalisatie van de kosten van het rioolbeheer. Uit onze controle zijn hierbij geen verdere bijzonderheden gebleken.

Kwaliteit beheersorganisatie

Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override

Fraude en de naleving van wet- en regelgeving

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust zowel bij de gemeenteraad als bij het college. Het is van belang dat het college, onder toezicht van de gemeenteraad, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Gesignaleerde frauderisico's	Op frauderisico's gerichte beheersingsmaatregelen	Systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en bijbehorende bevindingen
Doorbreking van de beheersmaatregelen door het management bij de totstandkoming van de grondexploitatieberekeningen evenals voorzieningen	▶ Vaststelling meerjarenprognose (MPG) / exploitatieopzetten door de Raad; ▶ Vaststelling beheerplannen door de Raad; ▶ Inschakelen van externe deskundigen door het College.	<u>Gegevensgerichte werkzaamheden</u> ▶ Beoordeling parameters; ▶ Detailwerkzaamheden mutaties / verificatie schattingen aan de hand van externe brondocumentatie; ▶ Toetsen of gevormde voorzieningen voldoen aan de voorwaarden van een voorziening ▶ Journal entry testing; de journaalposten waarvoor wij een verhoogd risico onderkennen op basis van omschrijving / periode waarin deze transactie heeft plaatsgevonden hebben wij vastgesteld dat desbetreffende journaalpost terecht heeft plaatsgevonden.

Naleving wet- en regelgeving en overige

Wij informeren de gemeenteraad over illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving of statuten, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin de gemeenteraad in staat is haar taken te vervullen.

Kwaliteit beheersorganisatie

Overwegingen met betrekking tot corruptie- en omkopingsrisico's

Corruptie-en omkopingsrisico's

Uw gemeente maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie kan voorkomen. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang zijn, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur etc.). Hierdoor hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen. Corruptie is een wereldwijd probleem waar het ook uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw gemeente te voorkomen. Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking Corruptie, een relevant onderwerp in het kader van (controle) werkzaamheden van de accountant verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid. Wij constateren dat u geen overkoepelende risicoanalyse / anti-corruptiebeleid hebt opgesteld. In plaats hiervan is binnen uw organisatie sprake van verschillende maatregelen als onderdeel van de operationele processen waaronder:

- ▶ Indiensttreding van (tijdelijk) personeel: antecedentenonderzoek, ambtseed etc.;
- ▶ Personeelsbeleid omtrent het aannemen / verstrekken van giften;
- ▶ Inkopen en factuurverwerking: registratie door administratie, goedkeuring door budgethouder aangevuld met een gegevensgerichte toets door de verbijzonderde interne controle op de prestatielevering;
- ▶ Aanbestedingen: operationalisering intern inkoopbeleid in de vorm functiescheiding / betrokkenheid meerdere functionarissen bij het traject omtrent contractvorming met leveranciers;
- ▶ Omgevingsvergunningen: betrokkenheid van meerdere functionarissen bij het verstrekken van vergunningen evenals handhaving door de afdeling handhaving;
- ▶ Verkopen van vaste activa: verkoopprijs is gebaseerd op externe taxatierapporten / intern prijsbeleid. In geval van afwijkingen dienen deze, afhankelijk van aard / omvang te worden goedgekeurd door college / raad.

Gedurende onze controle hebben wij gegevensgericht, op basis van een deelwaarneming, transacties gecontroleerd en hebben hierbij de betreffende maatregelen terug zien komen. Op basis van deze werkzaamheden hebben wij geen bevindingen geconstateerd.

Wel adviseren wij u na te gaan wat de mogelijkheden zijn om een overkoepelend anti-corruptiebeleid op te stellen en te implementeren, waar nodig aangevuld met trainingen. In het verlengde hiervan adviseren wij u ook periodiek te toetsen of de maatregelen als opgenomen in dit beleid zichtbaar worden nageleefd.

Kwaliteit beheersorganisatie

Automatisering

Automatisering

Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen. De jaarrekeningcontrole heeft echter geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Meldplicht datalekken

Sinds 1 januari 2016 geldt de meldplicht datalekken. Deze meldplicht houdt in dat uw gemeente direct een melding moet maken bij de Autoriteit Persoonsgegevens zodra zij een ernstig datalek heeft. In sommige gevallen moet het datalek ook gemeld worden aan de betrokkenen (de mensen van wie de persoonsgegevens zijn gelekt).

Bij een datalek gaat het om toegang tot of vernietiging, wijzigingen of vrijkomen van persoonsgegevens bij een organisatie zonder dat dit de bedoeling is van deze organisatie. Onder een datalek valt dus niet alleen het vrijkomen (lekken) van gegevens, maar ook onrechtmatige verwerking van gegevens. We spreken van een datalek als er een inbreuk is op de beveiliging van persoonsgegevens (zoals bedoeld in artikel 13 van de Wet bescherming persoonsgegevens). Bij een datalek zijn de persoonsgegevens blootgesteld aan verlies of onrechtmatige verwerking – dus aan datgene waartegen de beveiligingsmaatregelen bescherming moeten bieden.

Bij overtreding van de meldplicht datalekken kan de Autoriteit Persoonsgegevens een boete uitdelen. Deze boete kan oplopen tot maximaal € 820.000 voor overtreding van de meldplicht datalekken uit de Wet bescherming persoonsgegevens. Voor overtreding van de meldplicht uit de Telecommunicatiewet kan de boete oplopen tot maximaal € 900.000.

Zoals ook al eerder gerapporteerd in onze manager letter hebben wij vernomen dat uw organisatie diverse maatregelen heeft genomen om datalekken te voorkomen dan wel tijdig te melden. Wij onderschrijven de genomen maatregelen. Hierbij vragen wij ook uw expliciete aandacht voor de aansprakelijkheid van datalekken bij derde partijen in het algemeen en die op het sociaal domein in het bijzonder.

Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid

Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de raad geautoriseerde begroting. Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee in het oordeel	Rechtmatig, telt mee in het oordeel
0. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien totaal € 453.000 (17%)		V	
1. Domein bestuur totaal € 159.000 (2%)	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaand beleid, maar niet tijdig konden worden gesignaleerd	V	
2. Domein samenleving totaal € 567.000 (4%)	Kostenoverschrijdingen worden gecompenseerd door hogere baten binnen het programma.	V	
4. Domein ruimte totaal € 1.312.000 (11%)		V	

In de toelichting op de staat van baten en lasten is door het college een analyse van de overschrijdingen opgenomen. De overschrijdingen zijn toereikend toegelicht en passen binnen het bestaande beleid of worden gecompenseerd door hogere baten binnen het programma. Het college stelt uw gemeenteraad voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2016. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Kredieten

Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de gemeenteraad geautoriseerde kredieten. Wij constateren er geen materiële overschrijdingen hebben plaats gevonden in 2016.

Mutaties reserves

Zie hiervoor pagina 8 van dit rapport.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van het jaarverslag.

Bevindingen ten aanzien van het voorwaardencriterium

In dit kader verwijzen wij naar de passages inzake het sociaal domein, aanbestedingen, Wet Normering Topinkomens en kredietrechtmatigheid eerder in dit verslag.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Binnen uw gemeente is de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik onderdeel van de werkzaamheden die worden uitgevoerd door de verbijzonderde interne controle. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

Bijlagen

Controleaanpak

Jaarverslag

Onafhankelijkheid

Verklaring van verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheid van de accountant

Controleverschillen

SiSa-bijlage

Bijlage – Controleaanpak

Controleaanpak en -uitvoering

Controleaanpak en – uitvoering

Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In ons controleplan en dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met de verbijzonderde interne controle van de gemeente/andere accountants en de ingeschakelde experts.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management en het audit commissie over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen hebben wij vooraf een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2016 onderkend:

- ▶ financiële positie en kwaliteit resultaat;
- ▶ schattingen en toelichtingen in de jaarrekening;
- ▶ verwerking decentralisaties;
- ▶ waardering grondexploitaties;
- ▶ aanbestedingen;
- ▶ verbonden partijen;
- ▶ Wet Normering Topinkomens.

Onze uitgevoerde werkzaamheden hebben niet geleid tot materiële bevindingen, anders dan zoals opgenomen in dit verslag.

Bijlage – Controleaanpak

Rechtmatigheid

Onze aanpak ten aanzien van rechtmatigheid

Wij hebben bij de controle over 2016 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het Bado en het controleprotocol 2016 van de gemeente Leusden. Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- ▶ het rechtmatigheidsbeheer;
- ▶ de naleving van het voorwaarden criterium;
- ▶ de begrotingsrechtmatigheid;
- ▶ de kredieten;
- ▶ mutaties in de reserves;
- ▶ het misbruik-en-oneigenlijk-gebruik criterium;
- ▶ de niet-financiële beheershandelingen.

Begrotingscriterium

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. Wij beoordelen bij onze controle de overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten per programma. Dit betreffen enkel de lasten omdat hierop een beoordeling en rapportering van de accountant wordt gevraagd vanuit de Kadernota Rechtmatigheid.

De raad autoriseert de begroting (en begrotingswijzigingen) en geeft daarmee toestemming voor de uitvoering van het beleid en de daarvoor benodigde middelen. Het is de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om begrotingsafwijkingen tijdig te signaleren en te rapporteren aan de raad. Door een goede inrichting van de planning-en-controlcyclus zorgt het college ervoor dat de begroting en budgetten worden bewaakt en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen.

Bijlage – Controleaanpak

Rechtmatigheid

Indien desondanks budgetten worden overschreden en niet meer gedurende het jaar kunnen worden voorgelegd aan de raad, is strikt genomen sprake van een onrechtmatigheid. Deze overschrijdingen hoeven echter niet in alle gevallen te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de gemeenteraad geformuleerde beleid, deze wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten of kostenoverschrijdingen bij openeinderegelingen. Deze overschrijdingen dienen te worden weergegeven in de jaarrekening en kunnen door het vaststellen van de jaarrekening alsnog door de raad worden geautoriseerd.

Bijlage – Controleaanpak

Goedkeurings- en rapporteringstoleranties

De met u afgesproken goedkeurings-en rapporteringstoleranties

Op grond van het Bado stelt de raad de goedkeuringstolerantie vast, die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. De goedkeuringstolerantie is vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders en vervolgens ter besluitvorming gebracht van de raad. In oktober 2016 is het normenkader bijgesteld, ten aanzien van toleranties zijn geen wijzigingen aangebracht.

Op grond van de jaarrekening 2016 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 651.000 (1% van de lasten) en voor onzekerheden € 1.953.000 (3% van de lasten). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden.

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

Goedkeurings-tolerantie	Goed-keurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$> 1 < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3 < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Bijlage – Controleaanpak

Samenwerking met andere accountants en inzet van deskundigen

Samenwerking met andere accountants

Zoals ook al eerder gerapporteerd steunen wij niet op de werkzaamheden als uitgevoerd door de verbijzonderde interne controles. Wel steunen wij op de (controle)verklaringen behorende bij de opgaaf van regiopartijen:

- ▶ Gemeente Amersfoort: WMO ZIN, Jeugd ZIN en PGB alsmede uitvoeringskosten;
- ▶ Gemeente Amersfoort: Participatiewet en BBZ.
- ▶ GBLT: gemeentelijke belastingen en heffingen

In dit kader voeren wij dan ook, waar nodig, collegiale reviews uit. Hierbij schenken wij aandacht aan:

- ▶ Onafhankelijkheid;
- ▶ Materialiteit;
- ▶ Fraude / overtredingen wet- en regelgeving;
- ▶ Onderkende risico's en de response hierop;
- ▶ Evaluatie fouten en onzekerheden.

SB5

Controle sociaal domein is nog onderhanden

Inschakeling van specialisten / externe deskundigen

Bij de uitvoering van onze controle hebben wij geen gebruik gemaakt van een door de accountant ingeschakelde externe deskundige. Wel hebben wij gebruik gemaakt van een interne specialist in het kader van de controle uit hoofde van de Wet Normering Topinkomens.

SB5

to do

Steven Bakker; 16-6-2017

Inleiding

In het kader van onze controle van de jaarrekening is het onze taak om na te gaan of het jaarverslag voldoet aan de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en of het verenigbaar is met de jaarrekening, en ook om na te gaan of het jaarverslag, in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de gemeente en haar omgeving, geen materiële onjuistheden bevat. **Controle nog onderhanden**

SB6

Vereisten jaarverslag

Uw jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording, de paragrafen en overige informatie. Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten bepaalt nadere voorschriften voor het jaarverslag.

In overeenstemming met de omvang en complexiteit van de gemeente bevat het jaarverslag een evenwichtige en uitvoerige analyse van de financiële situatie op de verslagdatum, ontwikkelingen tijdens het boekjaar en inkomsten, alsmede een beschrijving van de risico's en onzekerheden. Daarnaast dient in het jaarverslag de verwachte gang van zaken te worden opgenomen. Ten aanzien van het gebruik van financiële instrumenten door de gemeente worden de doelstellingen en het beleid van de gemeente inzake risicobeheer vermeld.

SB6

to do

Steven Bakker; 16-6-2017

Onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid van de accountant behoort tot het fundament van zijn beroep. In de maatschappelijke discussie over kwaliteitsverbetering van de controle speelt de onafhankelijkheid van accountants een belangrijke rol. Vanaf 1 januari 2014 is op alle assurance-opdrachten onder Nederlands recht de Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO) van toepassing. Een aantal belangrijke punten uit de ViO, die wij hieronder hebben opgenomen betreffen:

- ▶ langdurige betrokkenheid
- ▶ samenloop van dienstverlening
- ▶ geschenken en giften

Een strikte scheiding tussen controle- en adviesdiensten was al van kracht voor Ondernemingen van Openbaarbelang (hierna: OOB's) vanaf 1 januari 2014 en kantoorroulatie is verplicht voor financiële jaren van OOB's vanaf 2016. Daarnaast kent de Europese verordening vanaf controlejaar 2016 striktere onafhankelijkheidseisen, maar ook nadere bevestigingen over onafhankelijkheid ter communicatie aan interne toezichthouders.

Op 17 juni 2016 is een gewijzigde ViO van kracht geworden vanwege de implementatie van Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Impact ViO op relatie gemeente Leusden en EY

De impact van ViO ziet hierbij met name toe op het geven en/of ontvangen van geschenken in welke vorm dan ook. Concreet betekent dit dat er geen sprake mag zijn van geschenken en/of giften die een bedrag van € 100 te boven gaan.

Langdurige betrokkenheid

Om alle schijn van afhankelijkheid te vermijden, kunnen de externe accountant en (senior) managers in het team maximaal zeven achtereenvolgende jaren in het team actief zijn. Daarna zullen zij intern roteren. Per 17 juni 2016 moet de externe accountant roteren na een periode van vijf jaar waarbij verder een afkoelingstermijn van drie jaar geldt. Hierbij geldt dat voor 2016 geen verplichte rotaties hebben plaatsgevonden.

Samenloop van dienstverlening

Ten aanzien van OOB's is de combinatie van wettelijke controles en overige dienstverlening volledig verboden, met uitzondering van met name genoemde overige assurancediensten. Voor niet-OOB's, zoals gemeente Leusden, is bepaald dat samenloop is geoorloofd als de non-assurancedienst niet van materiële invloed is op het assuranceobject. Als er wel materiële invloed is geldt in beginsel een verbod, behalve wanneer de non-assurancedienst niet:

- ▶ subjectief of niet-routinematig is of;
- ▶ een verwerkingswijze in het assuranceobject ten gevolge heeft waarvan het assuranceteam twijfelt of deze verwerkingswijze passend is of;
- ▶ leidt tot een bedreiging uit hoofde van belangenbehartiging.

Bijlage – Verklaring van verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheid

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2016 van de gemeente Leusden gecontroleerd. Het is de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om de jaarrekening op te maken in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet.

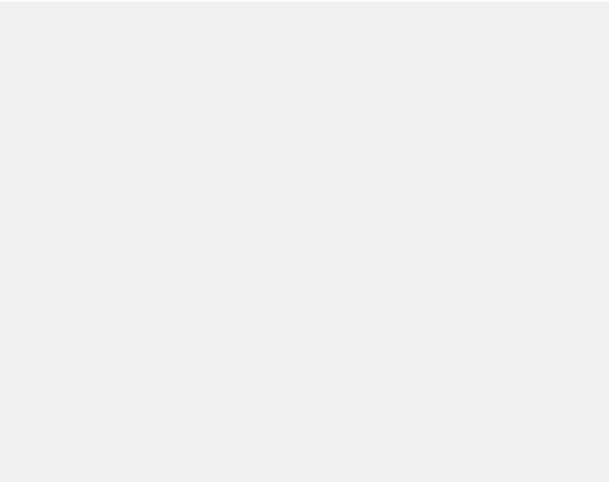
Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en het door de raad vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Fraude en naleving wet- en regelgeving

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en het naleven van wet- en regelgeving (hierna onregelmatigheden) berust zowel bij de gemeenteraad als bij het college van burgemeester en wethouders. Het is van belang dat het college van burgemeester en wethouders, onder toezicht van de gemeenteraad, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude en onregelmatigheden, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude en onregelmatigheden kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude en onregelmatigheden te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat. Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden.

Bijlage – Verklaring van verantwoordelijkheden

Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens Standaard 240 en 250 vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar het hoofdstuk Kwaliteit beheersorganisatie, onderdeel Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override van dit verslag.

Letter of representation

We hebben het college van burgemeester en wethouders gevraagd om een Letter of representation (bevestiging bij de jaarrekening).

Bijlage - Controleverschillen

Ongecorrigeerde controleverschillen

Het hieronder opgenomen overzicht met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De fouten voor de getrouwheid bedragen € 211.000 en € 106.000 voor de rechtmatigheid. De geconstateerde onzekerheden € 373.000 voor de getrouwheid en € 582.000 voor de rechtmatigheid zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van respectievelijk € 651.000 en € 1.953.000.

De kwalitatieve factoren die hierbij in overweging zijn genomen, zijn:

- ▶ het effect op het resultaat voor en na bestemming;
- ▶ het effect op de balansposten, inclusief het eigen vermogen;
- ▶ het effect op significante toelichtingen, individuele items, sub totaal of totaal in de jaarrekening.

Wij lichten de ongecorrigeerde verschillen nader toe.

Ongecorrigeerde verschillen			
Post/omschrijving van de toelichting	Fout	Onzekerheden	Referentie in dit verslag
Onzekerheid inzake PGB Jeugdzorg (getrouwheid en rechtmatigheid)		168.000	Pag. 14/15
Onzekerheid inzake PGB WMO (getrouwheid en rechtmatigheid)		205.000	Pag. 14/15
Onzekerheid inzake lasten jeugdzorg (rechtmatigheid)		79.000	Pag. 14/15
Onzekerheid inzake lasten WMO nieuw (rechtmatigheid)		130.000	Pag. 14/15
Fout inzake lasten jeugdzorg i.v.m. dubbele verantwoording (getrouwheid en rechtmatigheid)	61.000		Pag 14/15
IKB geen rekening gehouden met opslag sociale lasten waardoor de lasten te laag zijn (getrouwheid en rechtmatigheid)	45.000		Pag 20

Bijlage - Controleverschillen

Ongecorrigeerde controleverschillen

In aanvulling op de controleverschillen 2016 werken ook de controleverschillen 2015, voor zover er sprake was van een fout in 2015 door in de jaarrekening 2016 voor de getrouwheid. In de managementletter hebben wij hier een toelichting over opgenomen. Naar aanleiding van de controle 2015 resteren de volgende getrouwheidsfouten voor de jaarrekening 2016:

Ongecorrigeerde verschillen	
Post/omschrijving van de toelichting	Fouten
Last inzake de afrekening van gemeente Amersfoort over 2015 te laag	233.000
Last inzake de voorziening voor het recreatieschap te hoog	151.000
Last PGB 2015 is te laag verantwoord	145.000

Bijlage - SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2017 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2016	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2016 (OAB)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2016	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2016	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.